

Litteratur

Georg K. Stürup: Treating the "Untreatable", Hopkin Press, Baltimore, 1968.

Overlæge *G. K. Stürup* nød i 1966 den ære af Det amerikanske psykiatriske Selskab som hædersbevisning at få tildelt den fornemme pris stiftet til minde om Amerikas første og førende retspsykiater: The Isaac Ray Award. Han skulle i forbindelse med modtagelsen af den holde en række forelæsninger om sine teorier og sit arbejde på den efterhånden internationalt kendte forvaringsanstalt i Herstedvester. Disse forelæsninger danner grundlaget for den udkomne bog sammen med opfordringer til forfatteren, væsentlig fra Japan, hvortil han af U.N. havde været udsendt som ekspert, om at fremkomme med en omhyggelig, personligt præget beskrivelse af, hvad man havde udført i Herstedvester, uden sammenhold med andre behandlingsexperimenter. Dette dobbelte hensyn præger bogen til en beretning, en lærebog og et program med den skolede, psykiatrisk uddannede anstaltsleders indsigtfulde bemærkninger om de forvarede, om personalet, om relationerne dem imellem, om nødvendigheden af personalestabens intime samarbejde og gensidige orientering, om den specielle sagkundskabs placering, om egne problemer o. s. v. Karakteristisk er en særdeles omfattende, illustrerende brug af konkrete eksempler på livsmønstre og reaktioner (case-histories) hentet fra arbejdet. Af den grund — anføres det i forordet — vil bogen ikke blive trykt på dansk. Det må beklages. Dens særlige præg er vel dikteret af hensynet til, at den skal kunne læses og studeres i lande med andre forudsætninger end vore; men også herhjemme ville den egne sig fortrinligt til f. ex. grundbog i studiekredse, hvor fagligt interesserede, der mangler sproglige forudsætninger for at få udbytte af bogen, kunne studere den til inspiration og drage sammenligninger til andre behandlingsformer inden for dansk kriminalforsorg. Der bør findes en løsning, hvorefter bogen på dansk — evt. trykt som manuskript — kunne sikres, om fornødent for en begrænset kreds.

Formentlig for at sikre sig mod misforståelser og inadæquate angreb betoner forfatteren i bogens forord, at det vel er ham muligt at give en nøjagtig beskrivelse af en række facts om anstalten, dens udvikling og funktion, men ikke at præsentere resultater i form af videnskabeligt kontrollerede eksperimenter. De social-psykiatriske behandlingsforsøg, der er udført under ham, beror, anføres det, på en hypotese, et postulat, om, at også de kronisk kriminelle, de, der anses som håbløse, „untreatable“, kan behandles og reddes. Overlægen befinder sig vel på dette område ikke i modsætning til dansk fængselsvæsen iøvrigt, det synes udviklingen siden 1933 at godtgøre, men det må erkendes, at dette intet sted har kunnet medføre så systematisk anlagte, dybtgående behandlingsforsøg som dem, der beskrives i den omhandlede bog. — Det var fra begyndelsen for forfatteren en hoved-

opgave på det givne grundlag, med ubestemt interneringstid af de forvarede, trods høje mure og indarbejdet, uhensigtsmæssig anstalts-tradition at få skabt et gunstigt anstaltsklima til neutralisering af de indsattes modvillie mod anstalt og samfund, et klima, hvori det samlede personale: den psykiatriske specialist og de efterhånden mange medarbejdere af enhver afskygning i intenst samarbejde kunne løse den foreliggende opgave. Beskrivelsen af fremgangsmåden ved dette forsøg på sammensvejsning af personalegrupperne er utvivlsomt meget lærerig.

Med den enkelte indsatte måtte der på gennem-realistisk grundlag søges frem til forståelsen af hans skæbne, som den var forment af anlæg og milieu, fortidens traumatiske, neuroseskabende elementer, til misforståelser og fejlgreb, men også til forståelsen af hans personligheds positive elementer indebærende muligheden for trods alt at vende „skæbnen“, genvinde selvrespekt, overtage ansvar og nå til at føre en kriminalitetsfri tilværelse. På det grundlag vil den indsatte kunne nå frem til at blive hovedaktøren i genrejsningsarbejdet, og anstaltens opgave vil blive at understøtte ham i den videre, vanskelige proces i alle dens faser, modvirke overfladisk optimisme, hjælpe gennem depressive perioder o. s. v. Alle den indsattes reaktioner, i samtaler og i adfærd hvor som helst i anstalten følges og registreres til gensidig orientering og hjælp.

I bogen gennemgås nøje alle personalegruppers placering i det integrerede samarbejde, men med fuld betoning af, at hvem som helst i personalestaben ved sin forståelse og holdning alment eller i givne situationer, kan blive den, der ved at vinde den indsattes fortrolighed og tillid får afgørende betydning for hans fremtid. — Også de mere organiserede påvirkningsmidler behandles: samtaler, arbejde, oplæring, undervisning, underholdning, specialterapi, gruppeterapi, forsøg med narcoanalyse o. s. v., og det hjælpearbejde, der udføres af socialrådgiverne m. v.

Vanskeligheden ved i et kunstigt, påtvunget anstaltsmilieu at tilvejebringe en behandling sigtende på at opøve den indsatte til at mestre de helt anderledes problemer derude i det fri liv søges i videst muligt omfang imødegået ved frigang, udearbejde og forsøgsvis anbringelse på den til anstalten knyttede åbne afdeling Kastanienborg, væsentlig i forbindelse med forventet forestående løsladelse. Er sådan anbringelse den anden etape i behandlingen, ses løsladelsen på prøve som den tredie. Det er karakteristisk og betydningsfuldt, at denne bliver et integrerende led i anstaltens hele arbejde, en fortsættelse af opholdet i institutionen med fortsat kontakt til denne derved, at tilsynet med de prøveløsladte føres af mennesker, der fra anstalten kender den prøveløsladte og hans problemers karakter, og som den løsladte — og i en del tilfælde hans pårørende — kender og har tillid til, således at tilsynet kan få karakter af et tilbud om hjælp og støtte mere end som en ofte illusorisk kontrol.

Spændingen, der ligger i anstaltens dobbelte opgave, for samfundets skyld på ubestemt tid at holde kroniske lovovertrædere interneret og dog udføre en behandling med henblik på at føre den indsatte tilbage til samfundet, er berørt. Ikke mindst krydses forskellige hensyn ved overvejelserne m. h. t., hvornår løsladelse bør ske. Terapeutens vurdering af, hvad der specialpræventivt må anses for gunstigt, når henses til den enkeltes modning, kan let kollideres med juridiske aspekter og hensynet til disse og offentlighedens krav om proportionalitet mellem brøde og straf. Der hviler i denne forbindelse et stort ansvar på anstaltens ledelse, selv om den endelige beslutning m. h. t. løsladelse træffes af domstolene.

Søger man efter forfatterens stilling til spørgsmålet om betydningen af interneringens på forhånd ikke tidsbestemte varighed, fremgår det, at den i særlige tilfælde vel kan indvirke negativt på den forvarede, især hvor en forurettethedsfølelse på dette område næres og støttes af uforstående forsvarer, presse eller pårørende, men at dens positive værdi skønnes absolut overvejende i et behandlingsarbejde, hvor hensyn skal tages til klientlets forkrøblede og sammensatte naturer, hos hvem en gunstig udvikling kræver stærkt varierende, ofte lang tid. Der er ikke lagt op til et egentligt forsvar for den ubestemte interneringstid. Det ligger indirekte i beskrivelsen af arbejdsmetoden i anstalten og i illustrationen af de indsattes successive reaktioner. Uden et nærmere studium heraf, vil diskussionen om dens berettigelse let få slagside.

I et kapitel om „resultaterne“ anvendes en anden form for statistik end ellers brugt ved fængselsvæsenets anstalter. Den kommer til det optimistiske resultat, at i det lange løb (10 år efter de indsattes første indsættelse i anstalten) alene „10 % er institutionsanbragt som følge af kriminalitet“. Forholdet ville næppe vise sig stort anderledes ved en tilsvarende undersøgelse af et almindeligt fangebelæg, men i betragtning af Herstedvesters særlige klientel af „kronisk kriminelle“, kan man ikke fortænke forfatteren i tilfredshed med resultatet. Man kan iøvrigt medgive, at recidivtal alene ikke er afgørende for behandlingens værdi. Den ligger skjult i en række positive faktorer, der ikke kan registreres umiddelbart ved tal.

Bogen lægger ikke slør over mulige fejlgreb, vanskeligheder og angst iblandet fælles glæde, når noget lykkes, men optimismen og overbevisningen om at være på rette vej har været den drivfjeder, uden hvilken behandlingsforsøgene på Herstedvester ikke havde kunnet gennemføres.

Det erkendes af forfatteren, at der også ved fængslerne herhjemme ofte arbejdes med megen forståelse og indsats. Når dette er tilfældet, har overlæge Stürup ganske uomtvisteligt bidraget væsentligt dertil, og det er særdeles værdifuldt, at der nu foreligger en samlet, afklarende beretning om hans idé, arbejde og intentioner. Den vil bidrage til, at hans værk ikke alene kommer til debat, men vil sætte sig spor i fremtiden, også uden for anstalten i Herstedvester.

Aage Hansen.

Stig Jørgensen m. fl.: Skyld og ansvar. Juristforbundets forlag, Kbhvn. 1967. 99 s.

I dette lille skrift er samlet en række forelæsninger, som blev holdt ved Folkeuniversitetet i Århus i 1967. De behandlede emner er samlet under betegnelsen „Skyld og ansvar“. Disse centrale begreber belyses ud fra forskellige synsvinkler, der af forfatterne betegnes som: dyrepyskologisk, humanpsykologisk og filosofisk, psykiatrisk, religiøst-etisk samt juridisk. Forfatterne er: professor *Stig Jørgensen*, lektor *Holger Poulsen*, professor *Mogens Blegvad*, overlæge *Erling Jacobsen*, professor *Løgstrup* og professor *Erik Christensen*.

Der kan indenfor de vide rammer, som de nævnte titler giver rum for, kun gives en mundsmag på hver af de behandlede problemkredse. Noget egentlig nyt bringer fremstillingen ikke, hvad der heller ikke kan fordres i et skrift som dette. Fremstillingen er på den anden side i flere af forelæsningerne tungere og kræver mere af læserne, end hvad der som regel er, og bør være, tilfældet med hensyn til Folkeuniversitetets publikationer.

Stephan Hurwitz.

Duane R. Nedrud: The Criminal Law (L E Publishers, Chicago, 1967, 1.128 s., 45 \$).

I flera artiklar i nordiska och svenska tidskrifter ha olika författare med kännedom om det amerikanska rättegångsförfarandet redogjort för de problem som uppkomma genom den ständigt växande floden av ny lagstiftning och nya rättsfall både inom den federala jurisdiktionen och de femtio delstaterna. I ett par artiklar ha också nämnts försöken att systematisera materialet med hjälp av ADB för att man snabbt skall kunna få fram alla de rättsfall som beröra ett visst område eller en viss fråga. Man kan i förbigående ifrågasätta om icke tiden snart är mogen att söka tillämpa ett motsvarande system för en tillfredsställande registrering av Kammarrättens och Regeringsrättens domar i skattemål.

Ett nytt och värdefullt initiativ för att söka bemästra problemet beträffande straffprocessrätten och straffrätten, som vid amerikanska universitet i allmänhet företrädas av samme professor, har under 1967 tagits av Duane Nedrud genom utgivande av ovannämnda verk, som är avsett att utkomma årligen. Författaren är av norsk härstamning och var först åklagare i staten North Dakota. Han avlade därefter LL.M. examen vid Northwestern University i Chicago och var därpå lärare i ovannämnda båda ämnen vid University of Missouri, Kansas City från 1959 till 1964, då han blev direktör för det amerikanska åklagarförbundet, The National District Attorneys Association, som då betydligt utvidgade sin verksamhet och upprättade ett kansli i Chicago (jämför min artikel: Det amerikanska åklagarförbundet och dess tidskrift i Landsstaten 1965: 91—92). Under samma tid redige-

rade han också dess tidskrift *Journal of the National etc.* Nedrud är också utbildad som polygrafundersökare och har haft åtskilliga sådana uppdrag. Från 1967 har han övergått till egen verksamhet genom att författa och på eget förlag utgiva ovannämnda bok.

Verket publiceras månadsvis och alltså i 12 avdelningar under ett år. Varje häfte innehåller alla rättsfall av vikt som publicerats under den föregående månaden både från federala och delstatliga domstolar, för de senare från den högsta eller de båda högsta instanserna inom delstaten. Varje ny månads register innefattar allt dittillsvarande material från årgångens början. Det omfattande verket, som behandlar cirka 4.000 rättsfall, innefattar följande avdelningar:

- A. Anhållande, häktning och andra tvångsmedel
- B. Förhör och erkännande
- C. Straffrätt
- D. Den misstänktes rättigheter och försvar
- E. Vittnesförhör och annan bevisning
- F. Rättegångsförfarandet i brottmål
- G. Den dömande verksamheten
- H. Fullföljd av talan
- M. Diverse frågor.

Fr. o. m. 1968 ingår i sistnämnda avdelning ett avsnitt om militär rättskipning och vidare finns en ny avdelning för avgöranden av the Supreme Court. Vidare finnas i varje avdelning litteraturhänvisningar till böcker och artiklar.

Som ett exempel på hur noggrant varje avsnitt uppdelas och behandlas kan nämnas att avdelning A ovan, som behandlar anhållande, häktning och andra tvångsmedel, innehåller redogörelser för användningen av „tjallare“, husrannsakan i bilar, förbudet att åberopa bevisning som åtkommit genom olagliga tvångsmedel, utfärdandet av häktningsbeslut, avlyssning samt rättsfallsöversikter under 27 olika rubriker från skäligen misstanke som grund för anhållandet till användningen av angivare och „kronvittnen“.

Särskilt värdefull är vidare i avsnittet om förhör och erkännanden redogörelsen för den kända serie av rättsfall, varigenom den misstänktes rättssäkerhetsgarantier ständigt utvidgas, nämligen *Mc Nabb*, *Mallory*, *Miranda* och *Escobedo*. I rättsfallsöversikterna är det vidare av särskilt värde med jämförelserna mellan de olika rättsfall som behandla samma fråga, värderingen av deras betydelse och spårandet av aktuella utvecklingslinjer.

Verket är en imponerande arbetsprestation och det rikhaltiga innehållet måste vara mycket värdefullt för de jurister som ha anledning att sätta sig in i den amerikanska rättskipningen på dessa områden eller vilja orientera sig om den snabba utvecklingen, särskilt när det gäller förbättrandet av misstänkta och tilltalades rättsställning.

Klas Lithner.

Vilhelm Aubert: Sociologi. Universitetsforlaget. Oslo 1964.

Denne bog er på vejen fra forlaget til anmelderens skrivebord blevet overhalet af et par andre bøger fra samme forfatters værksted. Iblandt disse finder man en svensk udgave fra 1967 af den her foreliggende lidt ældre norske tekst. Den svenske udgave bærer titlen „Socialt samspel“, og det er det, bogen handler om.

Man skal derfor ikke af den norske titel lade sig forlede til at tro, at bogen først og fremmest er egnet som lærebog i generel sociologi for vordende sociologer. Dertil er dens sigte for snævert og dens psykologisk orienterede afsnit for overdimensionerede. Derimod er den en yderst velskreven og interessant introduktion til og præsentation af nogle af de måder, hvorpå en sociolog kan nærme sig analysen af sociale systemer, og hvorledes han kan tænke sig et begrebsapparat bygget op til indplacering af forskningens delresultater i en bredere ramme.

I tre kapitler behandler Aubert først opfattelsen af andre, forventning og norm, sociale roller og derefter (i kap. 4) det sociale system fulgt op af mere strukturelle aspekter som lagdeling (i kapitel 5) samt konflikt og afvigelse (kap. 6). Det syvende og sidste kapitel beskriver fem konkrete sociale systemer: Industribedriften, skibet, det psykiatriske sygehus, fængslet og den isolerede bygd. På disse fem konkrete systemer afprøver Aubert sit begrebsapparat, der navnlig bygger på følgende faktorer: Fysisk nærhed, lighed, komplementaritet, rekruttering, socialisation, produktion, stratifikation, normative orienteringer (byggende på Parsons's mønstervariable) samt konflikt og afvigelse.

Anmelderen ville — i en introduktion til sociologien — nok foretrække en disposition, der gik ud fra det sociale system og de sociale strukturer snarere end fra individernes psykologiske oplevelse af hinanden. At den valgte disposition også har voldt forfatteren vanskeligheder fremgår udtrykkeligt af hans bemærkninger på side 23 i afsnittet om „andre kriterier“ for skematiseringen af andres adfærd. Måske er det også en følge af dispositionen, at de første par kapitler i bogen virker mindre inspirerede og mere uvedkommende på læseren end de senere.

Som helhed kan bogen anbefales for sine mange kvaliteters skyld. Den vil nok i særlig grad egne sig for jurister, der ønsker at læse lidt sociologi „uden tårer“, fordi Aubert ofte vælger sine eksempler fra retslivet og iøvrigt skriver væsentlige ting om bl. a. normer, roller, lagdeling, konflikt og afvigelse, som netop jurister daglig konfronteres med, og han gør det på en flydende og lettilgængelig måde.

Preben Wolf.